

Aşk, Evlilik Ve Aile Kavramları Üzerine Bir Roman: Gece Gelen Eski Dost

A Novel on the Concepts of Love, Marriage and Family: Gece Gelen Eski Dost

Zeynep ŞENER*

Öz

Afşar Timuçin'in 1980 yılında yayımladığı Gece Gelen Eski Dost romanı aşk, sevgi, evlilik ve ailedeki ilişkiler üzerine yoğunlaşır. Aysel ve Sedat'ın evliliğini, birbirleriyle ve oğulları Can ile ilişkilerini aile içerisindeki çatışmaları okura sunar. Roman, kendisiyle ve geçmişle barışamayanların sonunu anlatır. Aşkta yahut ailedeki ikili ilişkilerde iletişimsizliğin yaratabileceği sorunları ele alan romanda Aysel'in sakladığı geçmişi zamanla büyük bir sorun olarak karşısına çıkar. Aysel'in konuşmadığı babasıyla ilişkisi, geçmişte yaşadığı aşkı Necati'nin beklemediği bir anda hayatına bir "guguk kuşu" olarak dâhil olması, Sedat'ın onu aldatması ve bu sorunlar karşısında Aysel'in içine kapanarak kendince bir çözüm araması romanın ana olay örgüsünü oluşturur. Psikolojik tahlillere ve ayrıntılı tasvirlerle yer verilen romanda zihniyet, nesil ve cinsiyet çatışmaları yer alır. Duygu değişimleri ve karşındakini anlayamamak yahut kendisini anlatamamaktan kaynaklı psikolojik gerilimlerin sıkça yer aldığı kitapta yazar aile bireylerinin hem bireysel hem de birbirleriyle olan sorunlarını irdeler. Bir sorun karşısında aile olabilmenin ve ailedeki bir bireyin koşulsuz şekilde yanında durabilmenin olasılığını tartışan roman, kadın ve erkeğin henüz erken çağlarında başlayan toplumdaki rolünü inceler. Dar zamanlarda yaşanan sevgilerin zorluğu ve hızlı yaşamak mecburiyetinden kaynaklanan iletişimsizlik roman kişilerinin temel problemlerindedir. Karı koca, anne oğul, baba oğul ve baba kız ilişkilerinin farklı düşünce ve duygularda aldığı biçimleri okura sunan romanda sevgi ve saygı

* Arş. Gör. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, zeynep.sener@hbu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-8440-3549

kavramları sorgulanır. Bunun yanında aşkın kişiler üzerindeki etkisi, olaylar karşısında verilen kararların sebep ve sonuçlarının geçmişten günümüze gelişi sunulur. Tüm bunların neticesinde etkileyici bir sonla okuru şaşırtan roman her ne kadar roman tekniği ve bütünlüğü açısından eksiklere sahip olsa da Türk edebiyatına bir çeşitlilik sunacak niteliktedir.

Anahtar Kelimeler: Afşar Timuçin, Gece Gelen Eski Dost, Aşk, Evlilik, Aile.

Abstract

Afşar Timuçin's novel *Gece Gelen Eski Dost*, published in 1980, focuses on love, affection, marriage and relationships within the family. Aysel and Sedat's marriage, their relationships with each other and their son Can, present the conflicts within the family to the reader. The novel tells the story of those who cannot make peace with themselves and their past. The novel deals with the problems that can arise from lack of communication in love or family relationships, and Aysel's past, which she hides, eventually becomes a big problem for her. Aysel's relationship with her father, whom she does not speak to, her past love Necati's unexpected arrival in her life as a "cuckoo", Sedat's cheating on her, and Aysel's withdrawal into herself and search for a solution to these problems constitute the main plot of the novel. The novel includes psychological analyses and detailed descriptions, and includes conflicts of mentality, generation and gender. In the book, where emotional changes and psychological tensions resulting from not being able to understand the other person or make oneself understood are frequently included, the author examines the problems of family members both individually and with each other. Discussing the possibility of being a family and standing unconditionally by a family member in the face of a problem, the novel examines the role of women and men in society, which begins in their early ages. The difficulty of love in difficult times and the lack of communication resulting from the necessity to live in a fast pace are among the main problems of the novel's characters. In the novel, which presents the reader with the forms that husband and wife, mother and son, father and son, and father and daughter relationships take in different thoughts and emotions, the concepts of love and respect are questioned. In addition, the effect of love on people, the reasons and consequences of decisions made in the face of events are presented from the past to the present. As a result of all this, the novel surprises the reader with an impressive ending, and although it has gaps in terms of novel technique and integrity, it has the quality to offer diversity to Turkish literature.

Keywords: Afşar Timuçin, *Gece Gelen Eski Dost*, Love, Marriage, Family.

Giriş

Şair, çevirmen, düşünür, akademisyen, hikâye ve roman yazarı gibi birçok kimliğe sahip Afşar Timuçin, edebi eserlerini felsefi bağlamda estetik kavramıyla sentezler. Toplumcu dünya görüşüne bağlı, içerik ve biçim bakımından bütünleşmiş bir edebiyat anlayışı geliştiren yazar üzerine yazdığı konuları derinlemesine irdeler ve insan psikolojisi başta olmak üzere ayrıntılı tahlillere yer verir. Afşar Timuçin, romanı “bir eylem sanatı” (2019: 14) olarak görür ve romanlarında durumlardan çok olaylara, yapılan eylemlere önem verir.

1980 yılında yayımlanan Gece Gelen Eski Dost romanı yirmi bir bölümden oluşan ve aile içi ilişkiler, çatışmalar ve duygular üzerine yoğunlaşan bir eserdir. Romanın başlıca kişileri Aysel, Sedat, oğulları Can ve Aysel’in babası İmadettin Bey’dir. Romanın başından itibaren geçmişten gelen büyük bir sorunun varlığı sezdirilir. Bu problem, romana sonradan dahil olacak olan diğer roman kişisi Necati’dir. Necati Aysel’in gençlik yıllarında terk ettiği eski sevgilisidir. Ayrıca Sedat’ın Aysel’i aldatması ile Selma roman kişilerine dâhil olur. Roman kişilerinin tahlillerindeki ayrıntı ise yazarın edebiyat anlayışına göre değerlendirilebilir. Afşar Timuçin’e göre “gerçek romanda bir tür diyalektik düzen içinde olaylar ve kişiler birbirleriyle açıklanırlar” (2019: 56). Gece Gelen Eski Dost romanında da kişiler birbirleriyle yaşadıklarıyla, besledikleri duygularla ve onlara ait düşünceleri ile var olurlar. Organik bir bütünlük içinde kurmaya çalıştığı romanında yazar roman kişilerini sebep sonuç ilişkisi içinde oluşturduğu bir ilişkiler ağı ile bir araya getirir.

Gece Gelen Eski Dost romanının mekânı genel olarak ailenin yaşadığı evdir. Bu ev Sedat’ın babasından kalma, denizin yukarısında, yalnız kalmış gibi duran bir yerdir. Mekân seçimi kişilerin psikolojisini yansıtmada önemli bir unsurdur. Mekân olarak dar ve kapalı bir alan olan evin seçilmesi yazarın roman kişilerinin psikolojisindeki olumsuzluklara eğilme isteğinden kaynaklandığı söylenebilir. Bu bağlamda Sedat ve Can’ın çıktıkları sandal gezileri ve çok sevdikleri deniz de romanda keyif alınan yerlere örnek niteliğindedir. Açık hava ve denizin ferahlığı ile duygu ve düşünceleri özgürleştirici yönü özellikle vurgulanmaktadır. Aysel ile Sedat’ın bir sabah yatakta başlayan sohbetiyle açılan romanda kısa bir zaman dilimi ele alınmasına rağmen geri dönüşlerle yaşanan olayların sebep sonuç ilişkisi okura aktarılır. Zihniyet, nesil ve cinsiyet çatışmalarının yaşandığı romanın finali ise baştan beri okura hissettirildiği gibi bir felaketle sonuçlanır.

Aşk, evlilik, aile ve ikili ilişkiler üzerine örülen roman, söz konusu ailenin yaşamından bir kesite dayanır. Geçmişle hesaplaşmaların, pişmanlıkların, keşkelerin ve iyikilerin sorgulandığı romanda aile içi ilişkilere detaylıca yer verilir. Anne-oğul, baba-oğul ve baba-kız ilişkilerinin yanında eşler arası sıkıntılarının da sorgulandığı eserde iletişimsizlik ve ön yargı eleştirilir. Psikolojik tahlillerin yanında fizyolojik tasvirlerin de ayrıntılı bir şekilde yapıldığı romanda kadın-erkek ilişkileri bağlamında estetik anlayışın irdelenmesinin yazarın estetik bilimine olan ilgisinden kaynaklandığı kanaatini oluşturur.

Aşk ve Evlilik

Gece Gelen Eski Dost romanının asıl kişileri olan Aysel ve Sedat'ın birbirlerine büyük bir aşk ve sevgi ile bağlı oldukları, hevesle evlendikleri ve evliliklerinde her şeyi aşabildikleri belirtilir. Birbirlerine olan saygıları yahut sevgileri hiç azalmayan bu çiftin arasındaki bağ roman boyunca her şeye rağmen birbirine sığınanlara ait çıkarsızlık üzerine kurulu bir ilişki şeklinde tasvir edilir. Zamanla hayatın onlara sunduğu birçok zorluğa yenilmeyen Aysel ve Sedat ilk günkü aşkı ya da heyecanı koruyamasalar da gülümsemelerini kaybetmezler: “Eski bakışları, eski gülüşleri açıkça aratsa da, sıcacık bakışlar, sıcacık gülüşlerdi bunlar. Yapmacıksız ve çıkarsız hiç değilse. Ancak çok çok sevmeyi becerenler o kadar güzel bakabilir, o kadar güzel gülebilir” (Timuçin 1980: 65). Üzerinde ısrarla durulan bu büyük sevginin altında elbette yaşanan ve aşılmaya çalışılan birtakım sorunlar da yatar. Evlilik hayatında bireylerin karşısındakine olan güvenini, sevgisini ve bağlılığını sorgulayan bu romanda Aysel ve Sedat farklı kişiliklerine rağmen bir şekilde aynı çatı altında yaşamayı başarırlar. Bu bağlamda onların tek kişi hâline gelebilmiş çiftlerden oldukları vurgulanır:

Uğraşmadan, didinmeden tek kişi olmanın, birdenbire, beklenmedik bir anda tek kişi olmanın, yüzde yüz kendiliğinden tek kişi olmanın, apayrı, birbirini tanımaz iki kişiyken tek kişi olmanın onurunu ve sevincini, biraz da şımarıklığı yıllarca yaşadılar. Bugün bu onurun ve bu sevincin sağlam kalıntıları dimdik ayakta duruyor (Timuçin 1980: 65).

Evlilik yıldönümünde yıllarca süren bu evliliğin ve ilişkilerindeki başarının guruyla düşüncelere dalan ikili her şeyin toz pembe olmadığını ve bazı sorunların üzeri örtülse de elbette bir gün yüzeye çıkacağını bilirler. Ancak mutluluktan ziyade huzurlu olarak nitelendirilebilecek bu evliliği sarsacak herhangi bir problemle yüzleşmeye hazır değildirler: “Bugün bir yerlerden soğuk rüzgarlar esmekteyse, elbette bunu, bu insanı korkutan şeyi görmezden gelecekler, gördüklerinde hiçbir şey olmamış gibi davranacaklar” (Timuçin 1980: 65). Eğer içlerindeki sıkıntıyı açıklayıp aralarında ki sorunu konuşurlarsa bu sevginin büyüünün bozulacağına ve evliliklerinin yara alacağını inanırlar. Bu sebeple konuşmadan, hiçbir sorun yokmuş gibi gülümseyerek yaşamaya devam ederler. Soruna değil de çözüme, mutluluğa odaklanırlar: “Yıllarca birbirlerindeki güzeli bulup çıkarmaya çalışmışlar, birbirlerindeki çirkinini sessizce gidermeye uğraşmışlardı” (Timuçin 1980: 66). Romanda, aslında tabiat olarak birbirinden çok farklı iki kişinin, evliliği bir sığınak olarak görmeleri ve birbirlerine tutunmaları anlatılır. Aysel ve Sedat en ufak bir sorunu dahi konuşmaktan çekinir, bu sığınmanın yıkılmasından korkarak sessizce evliliklerini kurtarmaya çalışırlar.

Gece Gelen Eski Dost romanı temelde evlilik ve ikili ilişkiler üzerine kurgulanan bir eserdir. Sedat ile Aysel'in duyguları ele alınırken anlatıcı kendi düşüncelerini de satır aralarına sığdırır. Liseyi bitirince Sedat'la evlenen Aysel ev hanımı olur. Geleceğe dair hayalleri çok farklı olsa da şu an yaşadığı huzurlu hayattan memnundur. Bunun muhasebesini kendiyile sürekli yapan Aysel başına gelen her şeyin sorumlusu olarak yine sadece kendini görür: “Liseyi bitirdin, bir süre dalgalandın, sonra bu orta halliden de orta halli, bu önemsiz ve kötülüksüz, yalnızca küçük sevinçleri olan, bu düşüncesiz ve tartışmasız yaşama yerleşiverdin” (Timuçin 1980: 9). Aysel kendi kendine “iyiye de kötüye de kendin yarattın bunu” (Timuçin 1980: 9) düşüncesinde olan ve romanda

yaptıklarının sorumluluğunu alan ve bilinçli davranan bir kişi olarak çizilir. Sedat ile evliliklerinin mükemmelliğinden ziyade çıkarsızlığı, kötülük barındırmaması ve sakinliği Aysel'in mutlu olmasını sebebidir.

Sağlam bir barınak olarak nitelendirdiği evliliğinde Aysel'in tek aradığı dinginlik, sakinliktir. Birdenbire gerçekleşen bu evlilik için Aysel hiçbir zaman pişmanlık duymamıştır:

Gençliğin küçücük rüzgârlarından sonra sağlam bir barınak gibi kurulan evlilikte Aysel umduğundan da sessiz bir kuytuca, teknelerin çocuklar gibi uyuduğu, denizin kâğıt gibi olduğu, durgunluğun bir yokluğu andırdığı bir limana sığınmış olmanın biraz hoş biraz şaşılmalı, biraz acıktıran, biraz tembelleştiren dinginliğini yaşıyordu (Timuçin 1980: 8).

Hayatın ona sunduğu en büyük hediye olarak nitelendirdiği evliliğinde Aysel Sedat ile huzuru yakaladığını düşünür. Ancak romanın henüz başında mutluluktan ziyade huzur ile anılan bu evlilikte Aysel sessizliğe bürünen, içine kapanan taraf olarak okura sunulur.

Sedat, düşünceli, sevecen ve nazik bir insandır. Aysel gibi o da gençliğin heyecanlarını yaşadıkdan sonra niyetlendiği evliliği dinlenebileceği bir liman gibi görür: “Rüzgarlandığı kadar rüzgarlanmış ve artık kesinlikle rüzgarlanmayacak bir deniz gibidir o. Erkenden ulaşılmış derinliksiz bir olgunluk parıltılar gözlerinde. Gene de az çok kaygan bir olgunluktur bu” (Timuçin 1980: 10). Romanda Sedat, Aysel'e göre daha olgun ve daha mantıklı düşünce yapısına sahip biri olarak çizilir. Sedat düşünen ama düşüncelerini ifade edemeyen biridir. Çok düşünen ancak bunları paylaşmayan Sedat'ın düşünceleri okura bilinç akışı şeklinde sunulur. Düşüncelerini bir temele oturtamayan ve kendisi de anlamlandıramayan Sedat bunları dile getirmez. Sedat'ta “duygu ve düşünce yumakları birbirine karışır” (Timuçin 1980: 14). Düşüncelerini dizginleyemeyen Sedat romanda bunları dile getirememesi bakımından eleştirilir: “Düşünür düşünmesine, hem de derin düşünür, gelgelelim düşündüğünü açıklıkla yakalayamaz, anlatamaz, dile getiremez. Neler düşünmez yoksa, hemen hemen her şeyi düşünür. Filozofların bile düşünmeye yeltenmedikleri pek çok şeyi o kahramanca düşünür” (Timuçin 1980: 14). Sedat Aysel'e göre daha açık sözlü ve konuşkandır. Ancak iş duygu ifadesine ve kendini anlatmaya gelince Sedat da en az Aysel kadar sessizdir. Her şeyi düşündüğü ancak dile getiremediği belirtilen Sedat Aysel'i kendisine açık olmadığı için eleştirir. Paylaşılmayan hislerin oluşturduğu boşluk da ikili arasında giderek büyür ve bir uçuruma dönüşür.

Aysel'in memnun ve huzurlu olduğu evliliğinde belki de eksik olarak gördüğü tek şey Sedat'la aralarında oluşan sevginin sözlere dökülmemesidir. Sözlere, şiire ve edebiyata oldukça meraklı olan ve lisede “Mektupçu Aysel” olarak anılan bu kadın sözlerle sevmek ister. Sözlerle uzun uzadıya, etkileyici ve şairane şekilde sevmek ister Aysel: “Her sabah kadife gibi okşayışlarla uyanmak, her akşam aşkların en tutkulusuyla sevmek. Bir eksiği var. Nedir o? Filmlerde olduğu gibi binbir güzel söz işitmiyor sevilirken. Olsun, onlar film. O filmlerin sözlerini belki de hiç sevmemiş, hiç sevmemiş adamlar yazıyor” (Timuçin 1980: 10). Birbirlerine olan hislerini sözlerle, uzun cümlelerle ifade edemeyen Aysel ve Sedat aynı zamanda iletişim sıkıntısı da yaşayan bir çifttir. Aysel'in güzel sözler işitemediği eşinden yakınmasının yanında kendisi de

Sedat'a böyle yaklaşmamaktadır. Bununla birlikte ikili yalnızca güzel sözleri değil konuşmaları gereken, evliliğe dair önemli konuları da konuşmaktan çekinirler. Susarak ve görmezden gelerek sorunlarından kaçmaya çalışırlar.

Birbirlerindeki çirkinliklerden ziyade güzellikleri bulmak ve ilişkilerini sürdürmek için çabalayan Aysel ve Sedat bir şey yokmuş gibi davranma taraftarıdır. Böylece ilişkilerindeki sorunları görmezden gelerek huzurlarının kaçmasına izin vermemiş olurlar. Ancak bu kısa vadede bir çözüm gibi görünse de uzun vadede daha büyük bir probleme dönüşür ve giderek onları çaresizlikleriyle yüz yüze gelmeye zorlar:

Ortaklığın böylesine ulaşanlar çok zaman hiç beklenmedik kopmalara uğrarlar. Tutturdukları olağanüstülüğü bir süre sonra öylesine olağan bir şey saymaya, öylesine olağan bir şey olarak yaşamaya başlarlar ki, ulaştıkları olağanüstülüğe öylesine ısınırlar ki, durumlarını bir yücelik değil de bir hak diye görme yanlısına düşerler. Yaşam bu durumda onları sessizce uyutur ve beklemedikleri kopuşlara uyandırır. Yaşam bu durumda onları birbirlerinden sessizce koparır. Bir de bakarlar, birbiriyle artık bir daha o ölçüde bir olamayacak iki ayrı insan oluvermişler. İki kişi olmanın zorluğu ve anlamsızlığı kapılarına dayanır. Bizi biz eksilttik de diye-
mezler kolay kolay, ya susarlar ya içlerinde bir suçlu aramaya kalkarlar (Timuçin 1980: 66).

İki kişiyken tek kişi hâline gelen ancak zamanla yaşadıkları kopmalarla iki farklı insan hâline dönüşen Sedat ve Aysel susma evresini tamamladıktan sonra konuşma, sorunu bulmak için iletişime geçme aşamasına varırlar. Evliliklerindeki sorunu “sevgiyi rahat ettirmek” olarak gören Aysel’in aksine Sedat Aysel’i içine kapanık, kimseye içini açmayan biri olarak görür. Aysel’in bu hâlinin kendisini çok yorduğunu ve sevgilerini yıprattığını düşünür:

Aysel’de beni yoran nedir? diye düşünüyordu. Nedir? Aysel’de bana uzak kalan ne? Bencil mi babası gibi? Bencil değil, kendine kapanık. İçinde büyükçe bir alanı çitle çevirmiş, oraya kimseyi sokmuyor. Orayı ekip biçiyor mu? Yoksa olduğu gibi mi saklıyor? Bilinmez ki. Kimseyi almıyor oraya, beni de oğlunu da (Timuçin 1980: 43).

Bu düşünceleriyle Sedat, Aysel’in her zaman kendisine sakladığı bir tarafının olduğunu vurgular. Aysel’in kendisini sakınmasını bencillikten ziyade içine kapanık ruh hâline bağlar. Bu sebeple kimseye göstermediği, kimseyle paylaşmadığı gizli bir tarafı olan Aysel ile evliliklerindeki yakınlıklarını sorgular: “Ne kadar yakın olsa bana, gene de kendine kapalı. Soğuk kadın değildir ama, buzdağı gibidir, görünmeyen yanı görünen yanından çoktur” (Timuçin 1980: 43). Aysel’i bir buzdağına benzetir Sedat. Onun gizlediği tarafının kendisiyle paylaştığı, oğlu Can’a tanıttığı tarafından daha büyük olduğu kanısındadır. Aysel’i tanımak, anlamak ve açıkça görmek isteyen Sedat zamanla bu çabasının karşılığını alır ve Aysel ona içinde sakladığı tarafını ve derinlere gömdüğü geçmişini sunar.

Aysel ile Sedat her ne kadar sevgilerini ve evliliklerini sürdürmek isteseler de bunu susarak elde edemeyeceklerini anlarlar. Aysel’i kapalı bir kutu gibi gören Sedat için onun konuşması, içini dökmesi ve Sedat’la, oğlula iletişime geçmesi birçok problemi çözecektir. Burada özellikle sevginin kırılma oluşu ve kırıldığında onarılmayacağı vurgulanır. Aysel ve Sedat başlangıçta görmek istemezler bunu:

Kimse eliyle büyüttüğü çok güzel bir çiçeği dalgınlıkla kurutmuş olmanın küçültücü baskısına kolay kolay dayanamaz. Ama acımasız yaşam, güzeli daha güzel, çirkini daha çirkin yapan yaşam onlara her şeyi birer birer, sayfa sayfa, açık açık göstermeye başlar. Bir gün her şey onlara artık apayrı iki varlık olduklarını duyurunca silkinirler (Timuçin 1980: 66-67).

Sedat ve Aysel bir şeyleri onarmaya, düzeltmeye çalışsalar da geçmişten gelen problemler artık çözülemeyecek bir noktaya ulaşmıştır. Ne yazık ki bu geç kalınan bir eylem olarak yorumlanır romanda. Her onarımın başka bir çöküşe neden olacağı belirtilir:

Yapılması gereken, belki de, evet belki de, kopuşu görmezden gelmek, hiç bir şey olmamış gibi davranmak, eski gülüşlerle gülmeye, eski bakışla da bakmaya çalışmaktır. Belki bir gün her şey düzelir, kendiliğinden düzelir diyerek. Her şey düzelir demek, her şey eskiye döner demektir. Hiçbir şey eskiye dönmez. Bitenin bir daha başlamadığı bir dünyada hiç bir şey eskiye dönmez. Eskiye dönüldüğü görülmüş mü? Gene de en iyisi hiç bir şey olmamış gibi davranmaktır (Timuçin 1980: 67).

Aysel ile Sedat da öyle yaparlar. Birbirlerinde yitirilmiş, sevgilerini kaybetmişlerdir: “Yitirilen yitirilmiştir. Kavgayla, öfkeyle, dayakla, kötü sözle değil, sessizce yitirilmiştir yitirilen. En güzel çiçeğin bile solmak zorunda oluşu gibi. Evet, sessizce yitirilmiştir yitirilen: doğal bir sonucu toplamaktır bu, ölümü toplamak gibi” (Timuçin 1980: 68). Sessizce birbirlerinden uzaklaşan Sedat ve Aysel buna bir dur demek isterler. Sedat’ın zorlamasıyla Aysel ona geçmişini, biriktirdiklerini anlatır. Sedat ise Aysel’in kendisiyle ilgili birtakım gerçekleri, onu aldatmasını keşfetmiş olduğunu ve huzurları bozulmasını diye sustuğunu öğrenir. İkisi de aralarındaki sevgiden kalanları, kırıntıları toplayarak evliliklerini ayakta tutma niyetindedirler. Birbirlerine bedenen olduğu gibi ruhen de çıplak yaklaşımları gerektiğini, saklanan her şeyin sonlarını hazırladığını fark ederler. Bunu düzeltmek için de ilk adımı atmış olmaktan, geçmişine dair konuşmaktan oldukça memnun olurlar. Kurmaya başladıkları iletişim giderek onları daha çok birbirine bağlayacaktır.

Dar Zamanlarda Bir Sevgiyi Sürdürebilmek

Gece Gelen Eski Dost romanında zamanın hızla geçmesinden ve insanların sevgiye yeterince zaman ayıramamasından bahsedilir. İnsanların hayatın onlara sunduğu zor şartlar altında sevmek, sevilme gibi güzel ancak özenle zaman ayrılması gereken şeylere vakitlerinin olmadığı belirtilir. Romanda hızlı dönen dünyada, yaşamın acil telaşlarında ve dar zamanlarda sevmenin, sevişmenin zorluğu hatta imkânsızlığı vurgulanır. Aysel ve Sedat “vaktimiz yok” diyerek sevgilerini doyuya yaşayamamaktan şikayetçi olurlar. Anlatıcı bu karı koca üzerinden aşk, evlilik ve zaman sorunsalını irdeler:

Dünya hızla dönerken, uzun uzun sevmelere, uzun uzun sevişmelere vakit var mı? Bitmeyecek bir akışın içindeyiz işte. Öncesiz-sonrasız bir akışın tam ortasındayız. Bilerek ya da bilmeyerek akıp duruyoruz. Çok zaman en kaba şeyler adına en güzel şeyleri gözden geçiriyoruz. Sevişmeler kısacık zaman aralıklarına sıkışıp kalıyor, derinleşmemiş dokunuşlar olarak, anlaşılmamış esintiler olarak uçup gidiyor sonra. Koşturup duruyoruz. Ama neden? Yaşamın küçük güzelliklerini büyük tutsaklıklar içinde yaşamak zorundayız da ondan (Timuçin 1980: 7).

Evliliklerini “mutlu” olarak değerlendirmekten ziyade “huzurlu” olarak nitelendirilen Aysel ve Sedat için zamana yetişememek akışa kapılmak bir sorundur. Zamanın peşinden koşmak, ona yetişmek için çabalamak, özellikle modern zaman insanının bir problemi haline gelir. Bu problemi çözebilmek ise bu ikili nezdinde oldukça zordur. Zamana tutsaklık olarak yorumlanabilecek bu koşturmaca içinde Sedat arzu ettikleri şekilde yaşayamadıklarından yakınır: “Onun sabah düşünceleri hep şu görüşte son bulurdu: İstedığımız gibi yaşayamıyoruz, bunda biraz başkaları suçluysa biraz da biz suçluyuz” (Timuçin 1980: 8). Romanda Sedat, soran, irdeleyen ve aklına takılanlar üzerine düşünen biri olarak çizilir. Sedat’ın düşünceleri ise “birbirine girmiş bir çözümsüz sorunlar yumağı” (Timuçin 1980: 8) şeklinde değerlendirilir. Romanda olayları ve karşılaşılan zorlukları sorgulama vazifesi Sedat’a yüklenmiştir.

Zamanın kısıtlılığı ve yorgunluk hususunda Aysel kocasını her zaman haklı bulur: “Bizim vaktimiz yok. Biz kısacık aralıklarda yaşıyoruz, kısacık aralıklarda sevişiyoruz. Yorgunuz biz” (Timuçin 1980: 10). İkili özellikle sabahları uyanır uyanmaz zamanı sorgulayıp, hızla geçen zaman ve kendilerine kalan dar vakitler karşısında çaresizliklerine üzürlüdür. Dar zamanlardan yakınan ve hızla dönen dünyaya ayak uydurabilmek için çırpınıp duran insanların hâlini kendine dert edinen Sedat’ın, “[y] aşamaktan sevişmeye vakit yok canım” (Timuçin 1980: 11) cümlesine karısı Aysel ise: “Sevişmekten başka yaşamak yok ki Sedat. Sevişmeye vakit nasıl olsun? Sen akşama kadar bankada. Yorgun...” (Timuçin 1980: 11) şeklinde cevap verir. Bu bağlamda bakıldığında roman boyunca Sedat ve Aysel evliliklerini zamandan, yorgunluktan ve yaşamın telaşlarından kaçılıp sığınılacak bir liman olarak görürler, birbirlerine bu minvalde destek olurlar.

Gece Gelen Eski Dost romanının başkişileri olan Sedat ve Aysel’in karşılaşmalarının ardından kısa bir süre içerisinde evlendikleri belirtilir. Birbirlerini yakından tanıma fırsatını bulamadan evlenen bu iki gencin evliliği büyük bir aşktan ziyade birbirinde buldukları huzurla ön plana çıkar. Özellikle Aysel, evliliği bir durulma alanı, bir sığınak olarak değerlendirir. Sedat ise evliliğini, alıştığı düzeni korumaya önem verir.

Sedat Aysel’i sever fakat bu sevginin zamanla bir alışkanlığa, kaybetmek istemediği bir alışkanlığa dönüştüğünü fark ettiğinde yeni bir heyecan onun dikkatini dağıtır. Sedat’ın Aysel’le olan yakınlığı ve her sabah kurdukları samimi muhabbetle başlayan romanın ilerleyen sayfalarında Sedat’ın Aysel’i aldatması şaşırtıcıdır. Anlatıcı bu aldatma olayında okuru şöyle bilgilendirir:

Bundan dört beş yıl kadar önceydi; bir yaz günü, çalışanlara güzelce bir kız katıldı. Güzelce, ama güzel değil. Hele Aysel’in güzelliği yanında onunki gölge kalır. Gene de onda güzellikten ayrı bir güzellik, güzellik olmayan ama güzelliğe çok benzeyen, belki güzellikten daha güzel bir güzellik vardı (Timuçin 1980: 79).

Sedat’ın iş yerine çalışmak için yeni gelen Selma, Sedat’ı doğallığı ile etkiler. Selma’nın doğallığı onu güzel kılan, etkileyici kılan en önemli özellik olarak sunulur. Estetik bakış açısı niteliğinde sunulan bu görüş, Sedat’ın güzellik üzerine düşüncesinin temelde doğallığa dayandığının kanıtıdır. Burada dikkat çekici olan estetik bakış açısı sorgusunun yapılmasıdır. Yazarın estetik bilimi ile yakından ilgilenmesi bunun bir sebebi olarak gösterilebilir. Estetik üzerine çalışmaları bulunan Afşar Timuçin bu romanında da güzelliği sorgulamayı ihmal etmemiştir.

Sedat'a göre Selma'nın doğallığı ona hem güzellik hem de ayrıcalık katar. Bu bağlamda Selma, Sedat'ın dikkatini hemen üzerine çeker: "Kimsenin kolay kolay doğal olmadığı, olamadığı, doğal olma gösterilerinin en saçma yapmacıklıklarla bulandığı bir dünyada tam anlamında doğal birinin varlığı en azından ilgi çekicidir" (Timuçin 1980: 79). Romanda Sedat'ın neden Aysel'i aldattığı okura net şekilde açıklanmaz. Selma da evlidir ancak o da zamanla Sedat'tan etkilenir ve bir anda ilişkileri başlar. Sedat'ın yaşadığı duygusal boşluğu Selma ile doldurması sorgusuz, sualsiz yaşanan bir aşk olarak nitelenir. Selma'nın ayırt edici özelliği olarak doğallığının yanında samimi ve açık sözlü olması belirtilir. İkili dünyanın bütün sorumluluklarından ve sorgularından kaçıp birbirlerinde bulurlar huzuru. Selma ve Sedat;

hiç bir zaman iç sıkıntısına düşmediler, hiç bir zaman pişmanlık duymadılar ve ne olacağız sorusunu sormadılar. Aşkı öldüren bu tür duygular uzak kalmalıydı onlardan. Ne mi olacaktı? Hiç bir şey olacakları yoktu bunun dışında. İşte olmuşlardı ya. Aralarındaki yakınlığın böylesine büyük böylesine özel bir yakınlık olduğunu kimselere sezdirmediler (Timuçin 1980: 81).

Selma, Sedat'ın en büyük sırrıdır. Aysel'in Sedat'tan sakladığı bir şeyler olduğu henüz romanın ilk sayfasından itibaren okura sezdirilir. Sedat da bu durumdan, Aysel'in kapalı dünyasından şikayetçidir ve Aysel'in kendisine koşulsuz açık davranmasını ve her şeyini anlatmasını ister. Belki de Selma'da gördüğü açık sözlülük ve dürüstlük Sedat'ı bu yasak ilişkiye iter.

Evlilik ve ikili ilişkiler üzerine yoğunlaşan romanda kadın ve erkek istekleri bakımından sorgulanır. Aysel kadar Sedat da bu evliliği bir sığınak bir dinlenme alanı olarak görür. Ancak ikilinin ayrıldığı bir nokta vardır. Aysel özellikle geçmişini ve duygularını Sedat'tan gizlemeyi uygun bulsa da Sedat ilişkisinden açık olmayı ve tüm düşüncelerini, sıkıntılarını ve duygularını Aysel'e anlatmaktan yanadır. Bir zaman sonra ikilinin iletişimde açılan bu boşluktan içeri ne yazık ki Selma'ya olan duygular girecektir.

Romanda Sedat ile Selma'nın ortak yönünün fazlalığı vurgulanır. İkili arasında sorulardan uzak aşka dayalı bir ilişki başlar. İkisinin de yaşam sevinci, neşeleri onları birbirine yaklaştırır:

Çok önemli bir ortak yanları vardı: hem ruhca hem bedence sağlıklıydılar. Yaşamayı seviyor, yakınmadan yaşamayı biliyorlardı insanca yükümlülüklerini ona buna gösteri yapmadan yerine getirmekte ustaydılar. Özverinin ne olduğunu biliyorlardı. Dünyayı kendilerine yontmuyorlardı. Kendilerini seviyorlardı ama bencil değillerdi. Çekimser kaldıkları zaman bile çekinik değildiler (Timuçin 1980: 80).

Roman boyunca Sedat'ın hem Aysel'i hem de Selma'yı sevdiğini özellikle vurgulanır. Selma'yla ilişkisi başlayan Sedat, Aysel'i ihmal etmez. Evliliğinde her şeyin yolunda gitmesi için özellikle çaba gösterir. Ancak Aysel, Sedat'ın kendisini aldattığını hisseder. Ancak başta eşine bunu yakıştıramaz:

Her şeyi gizleyebilirsiniz, aşkı hiç mi hiç gizleyemezsiniz. Aşk duyulmasa bile sezilir. Bu sezgi de insanların kesin tutum almaları için yetmez. Sedat mı? Olamaz. O tam tamına bir aile babasıdır. Dost canlı olduğuna bakmayın, kadın peşinde koşmaz o. Öyle diyeceklerdir ve bu doğrudur. Aysel de aynı sezgileri alıyordu.

Sezgilerinde yanılmadığına inanıyordu Aysel ama sezgilerinden giderek kocasına bir şeyler duyurmayı göze alamıyordu (Timuçin 1980: 82).

Sedat'ın kendisini aldatmayacağını düşünen ve buna inanmak isteyen Aysel zamanla görür ki hislerinde haklıdır. Ancak bu aldatılma mevzusunda kendi suçunun olduğunu düşünür, aralarındaki sevginin taşlaştığını, bu durumun yaşanmasında da kendisinin Sedat'a tutumunda hatalar olduğunu yine kendine itiraf eder: “Yaşayışımızda birçok şey aksadıysa, bunda benim tedirginliklerimin çok payı oldu. Bu yüzden, ne yaparsan yap sana kızamıyorum” (Timuçin 1980: 87). Bu sebeple Aysel, evliliği için çaba göstermeye ve elinden gelen her şeyi yapmaya karar verir:

Belki de üstüme düşmeni istiyordum önceleri, açık söylemeliyim. Sen doğalsın, akıllısın, benim gibi değilsin. Çocukluk benimki. Sana her anlamda yakın olmayı, geçmişimle bile yakın olmayı deneyerek her şeyi düzeltebileceğimi umuyordum şimdi. Bunu başaramazsam aramızdaki boşluklar uçuruma dönüşür (Timuçin 1980: 88).

Aysel ve Sedat'ın birbirinden uzaklaşması uzun sürmez. Aysel bir şeylerin farklı olduğunu anlar. Sedat'ın kendisini aldattığını düşünen hatta zamanla emin olan Aysel onunla artık her şeyi konuşmaya karar verir. Evlilik yıldönümü ile oturlan aile masasında ertesi gün gittikleri baş başa yemekte Aysel değişmeye ve geçmişini Sedat'a anlatmaya karar verir. Aysel artık Sedat'la eskisi gibi, samimiyetle yakın olmak ister. İkili birbirlerine kapalı kaldıklarından ve zamanla sevgilerinin “taşlaştığını”ndan yakınırlar.

Evlilik yıldönümlerinin ardından Aysel geçmişini anlatmaya başladığında Sedat ile giderek yakınlaşırlar. Aysel'in içine kapanıklığı bırakarak kendisine açılmaya karar vermesinin ardından Sedat her ne kadar durumu garipse de onu dinlemeye ve karısını anlamaya çabalar:

Bu Aysel'de bir yakınlık ve bir gariplik var yeni. Dur bakalım altından ne çıkacak? Yılların suskunluğu, çekinik havası birden dağıldı, dağılıyor. Bu benim sabrımdandır. Sabırsız davransaydım bu sonucu alamazdık. Bir sıkıntısı var kızın. Hep sıkıntılı olmuş besbelli. Akıl mı, sen onca yıl evli kal da, kocana anlatma babanla neden çekiştiğini. Şimdi makara söküldü. Tedirgin etmeden dinleyelim (Timuçin 1980: 97).

Kendisine duygularını ve geçmişinin sırlarını açan Aysel'i huzursuz etmemek için soru sormayan ve onu sabırla dinleyen Sedat Aysel'i yargılamadan dinlemeye çalışır. Romanda Aysel ve Sedat üzerinden evlilik hayatında ve kadın-erkek ilişkilerinde iletişim kopukluğunun, uzaklaşmanın, bedenlen olmasa bile ruhen ayrı bir yerde yaşamının zamanla getirebileceği sorunlar okura sunulur. Bu sorunların çözümünün ise konuşma ve karşılıklı anlayışla birbirinin duygularıyla ilgilenebilmekle mümkün olabileceğini vurgular.

Aile

Gece Gelen Eski Dost romanının temeli evlilik, aşk ve ikili ilişkiler başta olmak üzere aile hususuna dayanır. Aysel ve Sedat bir aile kurmaya karar verip evlenirler. Bu evliliği ikisi de çeşitli sebeplerden dolayı bir sığınak, bir arınma alanı olarak düşünürler. Çok geçmeden dünyaya gelen oğulları Can ile aileleri tamamlanmış olur. Her biri farklı bir tabiatla olan aile bireylerinin birbirleriyle ve sosyal hayattaki diğer insanlarla olan ilişkileri romanda dikkat çekici ayrıntıları oluşturur. Bir ailenin hem psikolojik hem de düşünsel anlamda çatışmalarını sunan roman insan ilişkilerindeki farklı yaklaşımlara eğilir. Aile içindeki sevgiyi, saygıyı, anlayışı ve bir o kadar da nesil farkına dayanan olaylara yaklaşım biçimlerinin yarattığı çatışmayı sunan romanda aile bireyleri her ne kadar birbirlerinden uzaklaşsalar da sonunda yine bir araya gelmeyi başarırlar.

Ailenin annesi konumunda olan Aysel her zaman iletişimden kaçınan, sorunlarını kendisi çözmek isteyen birisidir. Aile içerisinde hem eş hem anne hem de kız çocuğu kimliğine sahip olan Aysel olgun davranmaya ve her zaman kendi sorununa kendi yetebilmeye çalışan birisi olmaya uğraşır. Geçmişte yaşadığı olayları ve hissettiği duyguları kimseye anlatmak istemeyen Aysel romanda kendi sıkıntılarını, duygularını ve düşüncelerini en yakını olan eşi ve oğlundan dahi saklayan bir kadın olarak çizilir. Bir anlamda anlatıcının burada insan tabiatına değinerek bir erkeğe oranla bir kadının, bir annenin her türlü güçlüğe, her türlü engele göğüs gerebilmesini okura sunmaya çalıştığı söylenebilir. Geçmişinde yaşadığı sıkıntıların sonuçlarının bugün karşısına çıkması ve bu durumu ailesine hissettirmeden çözmeye çalışması Aysel'in aile huzuru bozmak istememesine bağlanabilir:

Zorlu bir kapana sıkışıp kalmış duyuyordu kendini. Bu kapandan ne yapıp yapıp kurtulmalıydı. Kapandan kurtulamayan ölür, diye düşündü. Ama nasıl kurtulacak? Tek başına mı? Evet, tek başına. Kimse geçmişteki yanlışlarından ötürü suçlanamaz, gene de herkes bütün geçmişine sahip çıkmak zorunda, hiç değilse geçmişinden bugüne uzanan kötü etkileri silene kadar. Evet, her kişi geçmişteki yanlışlarından bugüne yansıyan şeyi göğüsleyebilmelidir (Timuçin 1980: 71).

Aysel geçmişte yaşadığı şeyleri acısıyla ve tatlısıyla kabul eder. Ancak zamanla sadece aklının bir köşesinde değil de karşısında gördüğü eski erkek arkadaşı Necati onun için bir problem hâline gelecektir. Necati'yle ilk kez sokakta karşılaşmalarının ardından Aysel giderek daha da kendi içine kapanır. Bir gece Aysel evde yalnızken Necati'nin eve gelmesi, Aysel'i korkutması ve evden çıkarken de Can'a yakalanması bardağı taşıran son damla olur. Can bu olayı kafasında oturtmaya çalışırken annesini suçlar ve ondan uzaklaşır. Ancak yine de bu adamın annesi için tehdit olabileceğinin farkındadır ve babasıyla onu korumaları gerektiğini düşünür. Aysel ise korunmaya ihtiyacı olmadığını belirterek onları evden uzaklaştırır: “Bana kimse bir kötülük edemez, içiniz rahat olsun. Ben öyle kendini başkalarına bekleten kadınlardan değilim. Korkmak dedikleri şeyden anlamam ben. Hem elin zavallısından mı korkacakmışım, bir vursan yıkılır” (Timuçin 1980: 121). Aysel onları evden uzaklaştırdıktan sonra ise evliliğini, ailesini, kendisini ve belki de en çok psikolojisini tehdit eden bu geçmişten gelen eski dost sorununa bir çözüm arar.

Aysel'in hayatındaki tek sorun Necati değildir. Geçmişten gelen ve her zaman yanı başında duran bir sıkıntısı da babasıdır. Aysel'in annesi doğum sırasında ölür, Aysel'i

ise babası Levazım Yarbayı emeklisi İmadettin Bey büyütür. Lise çağına geldiğinde ise halasının yanına İstanbul'a gönderir. Önce sıkça mektuplaşan ancak zamanla aralarındaki ilişki giderek zayıflayan ve nadir olarak görüşen Aysel ve babasının arası Aysel'in Necati ile yakınlaşması sonucu bozulur. Babasıyla küs olan Aysel onunla hiç konuşmamasına rağmen Sedat ve Can'ın sürekli onunla zaman geçirmesine karışmaz. Babasıyla düşman olmadığını ya da ona kin beslemediğini ifade eden Aysel onunla arasında sadece "kopmuşluk" olduğunu ifade eder. Zamanında Necati ile yaşadıklarını babasına anlattığında "namus" için babasından bir tokat yiyen Aysel artık babasını görmezden gelmektedir. İmadettin Bey de Aysel ile barışmak, yakınlaşmak için hiçbir çaba göstermez. İkili birbirlerini görmezden gelerek hayatlarına devam ederler. Sedat ve Can ise baba kız arasında yaşananları her zaman merak eder.

Romanda, Aysel'in babası İmadettin Bey okura şöyle tanıtılır:

Dedenin radyosu bir başka karikatür; şapkası bir başka karikatür (yatmadan yatmaya çıkardığı şapkası), üstü başı bir başka karikatür. Hey gidi yarbay emeklisi İmadettin bey. Vurduğu zaman ses getiren adam bağırdığı zaman yeri göğü dağı taşı inleyen kahraman, şimdi elin erse dilin dönmüyor, dilin dönse ellerinin gücü yok (Timuçin 1980: 23).

İmadettin Bey tanıtılırken artık eski gücünün, kuvvetinin kalmadığı özellikle vurgulanır. Bir baba olarak zamanında sözünü çocuğuna geçirebilen, onun üzerinde korku yaratabilen biri olduğu vurgulanan İmadettin Bey şimdi sessiz ve güçsüz biri olarak tasvir edilir. Ancak özellikle bencilliği onun ön plana çıkarılan yönüdür:

Kendinden başka hiç kimseyi doğru dürüst sevememiştir. Sever gibi yapmıştır, sever gibi yapmayı bilmiştir, sevememiştir. Sevgisizlik onun hastalıklı yanlarından çok dünya görüşünden beslenir. Şuna inanır dede: İnsanların kendilerini, yalnız kendilerini sevdikleri, ama çok sevdikleri, kendileri için her toplumsal değeri sezdirmeden çiğnedikleri yerde her şey daha güzel olacaktır. Çiğnenmemesi gereken tek değer vardır onun için: kadının erkeğe ancak nikahtan sonra dokunmak zorunluluğu. Ona öyle gelir ki bu kurala uyulmadığı gün bütün değerler, bütün bireysel çıkarlar, bütün özgürlükler altüst olacaktır (Timuçin 1980: 24).

Cimri ve "yaman" bir adam olan İmadettin Bey şimdilerde zayıf ve köşesine çekilmiş biridir. Her şeyi geleneksel zihniyetine göre yorumlayan ve böylelikle zamanında kızını bir erkekle arkadaşlık kurduğu ve "namus"unu kaybettiği düşüncesiyle kendinden uzaklaştıran İmadettin Bey'in yakından bakıldığında aslında sevimsiz bir adam olduğu vurgulanır: "Bütün bencillerin ve bütün tembellerin (bencillikle tembellik arasında gizemli bir bağ olmalı) duyduğu sancıyı duyar içinde: her zaman bir şeyler eksik kalmıştır" (Timuçin 1980: 25). Romanın en çok eleştirilen ve beğenilmeyen karakteri İmadettin Bey'i damadı Sedat da ilginç bulur:

Dede garip adam, diye düşündü Sedat. Kızıyla kavgalı. Kavgayı kızı sürdürüyor, tamam. O da pabuç bırakıyor buna. Benim çocuğum benimle yıllarca küs kalacak da, ben... Yıkarım ortalığı! Ne biçim adamdır, anlamıyorum. Neden anlamayayım, anlıyorum, hepsi böyle bunların, onur saydıkları bencilliği namus gibi taşıyorlar (Timuçin 1980: 74).

Baba-çocuk ilişkisi bağlamında Aysel ile babasının durumunu asla onaylamayan Sedat kendisinin Can'dan böyle kolayca uzaklaşamayacağı hükmüne varır. Burada ailedeki kişilerin olaylar karşısında nasıl farklı tepkiler verebileceğine dikkat çekilir. Sedat Aysel ya da İmadettin Bey ile aynı yapıda olmadığını Can ile böylesi bir uzaklığa dayanamayacağını belirtir.

Aile içindeki ilişkilerde hem oğlu hem de eşi tarafından eleştirilen kişi Aysel'dir. Sedat özellikle son günlerde Aysel'de bir tuhafılık olduğunu sezer. Aysel'in her zaman ketum birisi olması Sedat tarafından yargılanmasına sebep olur. Sedat ve Can'ın üzerinde uzlaştıkları nadir konulardan biri Aysel'in dürüst ve açık sözlü olmadığıdır: "Sever gibi yapmayı bilir annen. Ne işim var denizde benim demez. Ben balık tutmaktan sıkılıyorum, denize girecekseniz varım demez. Açıkça söylemez hiç bir şeyi. Hep kaçamak, hep gizliden gizliye, hep bir şeyleri kendine saklar gibi" (Timuçin 1980: 15). Sedat her ne kadar Aysel'i eleştirse de aile içinde her zaman destekçisi olur. Ailedeki en anlayışlı en arabulucu kişi olarak Sedat gösterilebilir. Yıllarca, Aysel küs olduğu hâlde Can'ın dedesiyle iletişimine Sedat aracı olur. Hiçbir zaman ne Aysel'e ne de babasına olanları sorup da sorunlarını deşmeye çalışmaz. Son zamanlarda Aysel'de gördüğü değişiklik üzerine artık bu konuya eğilmesi gerektiğini düşünür ve düğümler teker teker çözülerek her şey ortaya çıkar.

Ailenin en küçük üyesi ise Aysel ve Sedat'ın oğlu olan Can'dır. Can annesi ve dedesi arasındaki bu duruma çok üzülür. Annesine genel olarak soğuk davranan Can'ın aslında tavrının temelinde bu üzüntü yatar. Can ister istemez dedesiyle konuşmayan annesini suçlar ve bunu açıkça kendisine itiraf eder:

İçi garip şeylerle doluydu ne zamandır. Bir şeyler duyuyor, bir şeyler düşünüyor, ne duyduğunu, ne düşündüğünü kestiremiyordu. Duygulaşmamış düşünceler, düşünceleşmemiş duygular, korkunçlaşmış anılar, sakızlanmış kaygılar içinin bir yerlerine hep birden bastırıyor, sonra hiç bir şey olmamış gibi, denizden üç beş martı havalanmış da kanatlarının rüzgarı suya- değip geçmiş gibi her şey kendi olağanlığına dönüyordu. Şöyle bir şeyler düşünüyordu galiba: çok garip ve çok değişik bir dünyada yaşıyoruz, hem çok iyi hem çok kötü bir dünyada yaşıyoruz, babam dünyanın iyi yanında, bu yüzden onu çok seviyorum, ben de annem de dünyanın iyi yanındayız, ama ben kendimle pek barışık değilim, annemle de, annem dünyanın hangi yanında olduğunu iyi bilmiyor, düşünmüyor bunu, o da herkes gibi biri, birçok şeyi babamdan daha iyi daha kolay anlıyor, oysa bir yanı katı, git-tikçe uzaklaşıyorum annemden, uzaklaşmak da istemiyorum ya, uzaklaşıyorum ne yapalım (Timuçin 1980: 39).

Can duygularını böyle açıkça ifade ederken yaşanan tüm sıkıntılarda annesini suçladığını belirtmekten de çekinmez. Anlatıcı roman boyunca roman karakterlerinin duygularını okura açıkça sunar. Böylelikle olaylar karşısında oluşan düşünce ve hislerin okura rahatça aktarılışı sağlanır. Can romanda "[ü]ç kişinin tek sevgilisi, tek umudu. Üç kişiyi birbirine bağlayan, daha doğrusu üç kişinin birbirinden tam anlamında kopmasını her zaman önleyebilecek olan gerçek bağ" (Timuçin 1980: 49) olarak sunulur. Duygusal bir çocuktur Can. Ailesinde oluşan kopmaların, uzaklaşmaların, çatışmaların bilincindedir. Ailesindeki herkes için farklı duygulara sahiptir. Can için ailesi şunlardan oluşur: "İyice anlayamadığın ve belki de kendini zorlayarak sonuna

kadar sevmeye çalıştığın bir dede, belki hiç mi hiç anlayamayacağın bir anne, kafasını gelişigüzel çalıştıran ya da gelişigüzel çalıştım gibi yapan bir baba, iyi yürekli ve dürüst bir baba” (Timuçin 1980: 49-50). Aidiyet ve bağlılığını sorguladığı bu ailede Can dördüncü kişidir. Kendisinin ailesindeki rolünü ise şöyle açıklar:

Acelen ne? Acele etme. Onların her biri bir başka yöne gidiyor, sen ağırlığını hiç-birinden yana koyma. Yalnız, kafanı çalıştır, onlar arasında kalmak değil, bir dördüncü güç olmak zorundasın. Onlar birer melek de birer domuz da olsalar sen yalnızsın. Sen denizle güneşin çocuğusun, annenle baban seni akşamüstü çingene biçiminde sokaktan geçen denizle güneşten almış. Ya kıyıda doğmasaydın? Ölürdün (Timuçin 1980: 50).

Can ailesindeki kişilerin arasında kalmadan onlara dördüncü bir destek olması gerektiğinin farkındadır. Ailesinde her ne kadar sorun yaşansa da Can ılımlı olmayı seçer. Ailedeki en küçük olmanın, çocuk olmanın zorluğu Can üzerinden okura aktarılır. Afşar Timuçin ile yapılan bir söyleşide, yazdığı romanlardaki çocuklar üzerine sorulan bir soruya cevap olarak yazar, eserlerinde çocuklara, onların küçük dünyalarında yaşadıkları zorluklara özellikle eğildiğini belirtir:

Ben çocuğu inceledim. Şiirimde de romanımda da düşünce yazılarımda da bunu yapmaya çalıştım... Çocuk övgüsü değildi yaptığım, çocuk araştırmasıydı. Dünyayı kendine yontmayan, dünyada yalnızca çıkarsız oyununu oynayan biri olarak, yani çocukluğunu özenle korumuş biri olarak yaptım bunu (Ciravoglu 1980: 89).

Yazılarında çocuğa özel bir yer ayıran Afşar Timuçin, onun saflığıyla, olaylara yaklaşımındaki farklı bakış açısıyla eserinin ufkunu genişlettiğini belirtir. Romanda gelişen birçok olay karşısında çocuk psikolojisinin nasıl etkilendiği de okura aktarılmış olur.

Can her ne kadar güçlü ve birleştirici özellikte olmaya çalışsa da bu aile içerisinde kendisini yalnız hisseder ve bunu kendisine itiraf eder: “Çok şey saçma gelmeye başladı sana. Büyüyorsun. Seziyorsun bunu. Hoşuna da gidiyor. Ama yalnızlaşıyorsun. Ya içinde taşan yakınlıkları kiminle paylaşacaksın?” (Timuçin 1980: 50). Büyüdükçe daha da yalnızlaştığını hisseden Can’ın özellikle annesine olan uzaklığına dikkat çekilir. Anne ile oğul arasında oluşan uzaklık Can’ın annesinin neşeli gençlik fotoğrafına bakıp özlem duymasıyla okura aktarılır. Can dedesinin evine her geldiğinde bu fotoğrafa bakıp bir duygu çatışması yaşamaktadır:

Can her geldiğinde bu sedire kurulus, karşıda, kapının hemen yanında asılı duran fotoğrafı, o güler yüzlü genç kızın fotoğrafını seyrederdi. Bu genç kıza karşı sevgiye, aşka, kıskançlığa benzer duygular duyardı. Sanki annesinin gençliği değildi de o, Can’ın ne zamandır uzaklardan beklediği bir sevgiliydi. Sanki alıp başını uzaklara gitmiş, uzun zaman dönmemiş, döneceğini bildiren mektuplar yazmış, sonra birden mektupların arkası kesilmişti. Bugün de dönebilirdi hiç de dönmeyebilirdi. Şimdi hemen hemen hiç gülmeyen annesinin bu eski biçimi ona sevinçten utanca kadar değişen garip duygular veriyordu (Timuçin 1980: 26).

Can’ın annesine olan uzaklığı içten içe ona kızmasından kaynaklanır. Dedesiyle annesinin küslüğünü annesinin sert tavrına ve ketumluğuna bağlayan Can giderek annesinden uzaklaşır. Annesinin evde yalnız kaldığı bir gece, evden bir adamın

çıkıldığını görmesi Can için anlaşılamayan ve kabul edemediği bir durum olur. Yaşanan bu karşılaşmadan sonra her fırsatta Aysel'e sert tavırlarla bu olayı hatırlatan ve annesini artık hiç dinlemeyen Can'a Aysel istemeden de olsa bir tokat atar. O tokadın ardından Can ve annesinin arası düzelir. Yaşananlar unutulur ve anne ile oğul arasında eskisi gibi bir yakınlaşma başlar.

Can'ın Sedat ile olan ilişkisi ise annesinden biraz farklıdır. Baba ile oğul romanda oldukça yakın sunulur. Deniz tutkuları, balık tutma hevesleri ve sırf Can istedi diye alınan sandalları Martı ile yapılan deniz seyahatleri Sedat ile Can'ı giderek birbirine yakınlaştırır. Romanda anne oğul arasındaki uzaklığına zıt olarak baba oğul arasında bir yakınlık olduğu vurgulanır. Bununla birlikte Can'ın mahallede oynadığı erkek arkadaşları üzerinden anlatıcı, erkek çocuklarına hayatta biçilen rolleri sorgular:

Yaşam onlara en basit şeylerden, hatta en bayağı şeylerden sevinç duyabilmeyi öğretiyordu, ayrıca en önemli şeyleri hiç İstememeyi öğretiyordu. Yazgılarıyla aralarında gizli bir anlaşma, gizli bir duygu yakınlığı, özverili bir dostluk vardı sanki. Dört elle sarıldıkları erkeklik ya da delikanlılık duyguları yaşamın onlara giydirdiği öldürücü bir üniformadan başka' bir şey değildi. Gittikçe bir örnek insanlar olmaktaydılar. Üstelik bunu iyi insan olmanın gereği sayıyorlardı: konuşmaları, sövmeleri, tükürmeleri hep aynıydı (Timuçin 1980: 62).

Can, romanda toplumun erkek çocuklarına yaklaşımının ve bu çocukların da hayatı öğrenmek için girdikleri rollerin sunulması için bir örnek teşkil eder. Aynılaşan ve kalıplara sığan erkek çocukları ailede, toplumda ve sosyal hayatta kendilerine biçilen rolü oynarlar. Romanda toplumsal roller irdelenip eleştirildikten sonra bir erkek çocuğunun rol model olarak neyi benimsediği de açıklanır:

Gerçekte hepsi temiz, efendi, akıllı çocuklardı. Büyük adam oyunu oynamaktaydılar. Babalarına benzemek istiyorlardı. Yakası açılmadık sözlerle sövülebilmek, gerektiğinde yumruğu basabilmek, cigara içebilmek, sarhoş olup nara atabilmek, pişmanlık duyulabilecek işler yapabilmek, para kazanabilmek, hanım evlatlarına posta koyabilmek (Timuçin 1980: 62).

Anlatıcı, babaları gibi olmak, onlara benzemek isteyen erkek çocuklarının asıl derdinin "üstün gelebilmek" olduğunun altını çizer. Davranışlarıyla ve sözleriyle hem hayata hem de toplumdaki diğer bireylere üstün gelebilmek, kendini kanıtlayabilmek erkek çocuklarının ilk olarak ailede daha sonra da toplumsal hayattaki hedefleri olarak sunulur.

Bununla da kalmayan anlatıcı, erkek çocuklarını, büyüdükçe kalıplara karşı koyamayacakları ve onlardan beklenenin aksine davranamayacakları konusunda eleştirir. Ayrıca kadın-erkek ilişkilerine de değinilen romanda erkek çocuklarının büyüyüp "erkeklik" adına yapabilecekleri hatalardan da bahsedilir:

Büyüyecekler, büyüdükçe erkekleşecekler, erkekleştikçe büyüyecekler, böylece sözde her şeyden öç alabilecek güce erişeceklerdi. Kendilerini sinsice kalıplayan şeylerin hiç birinden öç alamayacak kadar çocuksuydular ve belki öyle kalacaklardı. Oysa bir gün erkeklik adına kendileri ve hatta başkaları için en pis işlere girebilirlerdi. Bir gün erkeklik adına kazık yiyebilirler, bir gün erkeklik adına kazık atabilirler, bir gün erkeklik adına gülünç olabilir, bir gün erkeklik adına bir kadının,

herhangi bir kadının karnına bıçağı geçiriverirlerdi. Yaşam onları nereye götürebilirdi? Onlar yazgılarının afyonunu bir gün ellerinin tersiyle itebilirler miydi? Bir gün kavgaya girebilirler miydi? Neden olmasın! (Timuçin 1980: 63).

Anlatıcının bu sözleriyle erkek çocuklarına yönelik oluşan toplumsal bakışı eleştirdiği söylenebilir. Ona göre Can onlardan değildir ancak zamanla dönüşmeyeceğinin de kesinliği yoktur:

İsterseniz iyi ki onlardan değildi deyin, isterseniz yazık ki onlardan değildi deyin, pek bir şey değişmez. Yaşamın gerçek etkileri hep alttan alta işleyecek, bir gün en pısrıklar en güçlü, en yüreksizleri en yürekli, en ilgisizleri en çalışkan, en bencileri en özverili insan durumuna getirebilecek. Can onlardan değildi demek Can da onlardan biriydi demektir bu durumda (Timuçin 1980: 62-63).

Can üzerinden toplumun erkek çocuklarına yani geleceğin yetişkin erkeklerine eleştirilerinin sunulduğu romanda anlatıcı fikirlerinin detayını aile içi ilişkiler ve toplum baskısı aracılığıyla aktarır. Afşar Timuçin'e göre romanlar birisini anlatmak için değil de toplumu örneklemek için yazılmalıdır: "Tek kişiyi tanımak ya da tanıtmak için roman yazmayız, o tek kişide bütün insanı ilgilendiren bir takım doğruları ortaya çıkarmak isteriz, onun için roman yazarız" (Timuçin 2019: 14). Gece Gelen Eski Dost romanında da bu görüşünü destekleyici bir tavra bürünür ve Can'ın ailesi ile olan ilişkileri üzerinden toplumu örneklemeye çalışır.

Can aile içinde kendisini yalnız hisseder ve aile bireyleriyle düşünce biçimi açısından yeterince uyuşmadığını düşünür. Annesi ve babasına uzak olduğunu ifade eden Can, ikisiyle de yakın bir ilişki kuramadığından yakındır. Paylaşmanın ve iletişimin önemine değinen Can, çocuk yaşına rağmen ailesindeki kopukluğun ve uzaklığın farkındadır. Ona göre ailedeki tek yalnız kişi ise kendisidir:

Annem çocuk değil ki yalnız olsun! Yalnız çocuklar mı yalnız olur? Elbette, doğru dürüst şeyleri konuşabilecek kendilerine göre kimse bulamazlar da ondan. Büyüklerin konuşabilecekleri kimseler var. Annem bilir işini, yalnızlığın da dilinden anlar, yalnızsa yalnızlığa katlanmayı bilir. Benimle de paylaşabilirdi dünyasını. Yakında sakallarım bıyıklarım çıkacak. Yakında mı? Ben de hiç bir şeyimi onunla paylaşmayacağım. O hiç bir şeyini paylaşmayı bilmiyor. Babam her şeyini paylaşır gibi yapıyor. Ben ortada kaldım. Büyüdüm, geliştim, çocukluğu geride bıraktım, ama hiçbirleriyle doğru dürüst anlaşımadım (Timuçin 1980: 50).

Aile içerisinde kendisini yalnız ve çaresiz hisseden Can bir gün ailesinden ayrılacağını ve kendi istediği gibi yaşayacağını vurgular:

Bir gün, ama bir gün, kopacağım onlardan. Hem onlarla hem onlarsız olmayı becereceğim. Bildiğim gibi yapacağım. Ellerinden kopup gittiğimi görecekler. İstedikleri zaman tutamayacaklar artık beni, artık ellerinin altında olmayacağım, ben istediğim zaman onlara tutulacağım. Can, oğlum, güzel yavrum, kazağını giy. Hayır, giymiyorum, giymiyorum işte (Timuçin 1980: 51).

Annesi, babası ve dedesi arasında kalan ve bir sac ayağı gibi ailedeki güç kaynağı olma rolünün farkında olan Can zamanla bu durumdan yorulur. Artık kendi doğruları ve yanlışlarıyla yaşamak isteyen Can'ın zihnine kendisinden ruhen zaten uzak

olan ailesinden fiziken de uzaklaşma fikri yer edinmeye başlar. Zamanı geldiğinde Can ailesinden uzaklaşacak ve bir anlamda artık özgür olacak ve kararlarını kendisi verecektir. Bu anın gelmesini ise sabırsızlık ve heyecanla beklemektedir.

Guguk Kuşu

Aysel aralarındaki iletişim problemini çözmek için Sedat'a geçmişini anlatmaya karar verdiğinde okuru da romanda bir sürpriz bekler. Aysel'in Sedat'a içini açması ile okur romanda arka planda sürekli duyulan guguk kuşu sesinin sebebini öğrenir. Aysel genç kızlık evresine gelip liseye başlayacakken babası İmadettin Bey Aysel'i İstanbul'a halasının yanına getirir, bırakır. Aysel artık halasının yanında yaşayacak ve liseyi de İstanbul'da okuyacaktır. Aysel hem genç kızlık hezeyanları hem halasının baskısı hem de babasının "namus"unu kendisine emanet etmesinin yüküyle hayatına devam etmeye çalışır. Bir yaz günü gittiği plajda tanıştığı, başta çok önemsemediği ancak zamanla hayatında büyük bir yere sahip olacak Necati Gerçekten ile tanışır. Şair olduğunu ve şiir kitabının bulunduğunu öğrendiği Necati giderek Aysel'in dikkatini çekmeye başlar. Yakışıklı olmadığını belirttiği Necati'de bulunan "çirkin kabuğun içindeki öz" (Timuçin 1980: 106) Aysel'i etkiler. Söze ve anlatıma oldukça değer veren Aysel için bu dikkat çekmeyen şairin şiirleri de saçmalıktan ibarettir. Ancak onunla vakit geçirmekten mutlu olur. Kısa zaman sonra Necati ile Aysel yakınlaşır ve huzurlu olmadıkları İstanbul'dan kaçmaya karar veriler. Biletler ve pasaportlar hazır olsa da Aysel buna cesaret edemez. Necati'yi yalnız bırakır ve bir daha onu görmez.

Başına geleceklerden habersiz olan Aysel, yaşadıklarını anlatacak birini arar ve halasıyla dertleşir. Bunun üzerine Aysel'in babası İstanbul'a gelir ve kızıyla arkadaşça konuşma bahanesiyle başından geçenlerin hepsini öğrenir. Aysel bir liman gibi sığındığı baba kucağından bir tokatla uzaklaştırılır. Güveni ve onuru kırılan Aysel için bu bir dönüm noktası olur. O günden sonra babasıyla asla konuşmaz. Sedat'la karşılaşmış evlenen Aysel babasına düşmanlık beslemez, sadece kırgındır. Onu hem düşüncesine hem de oğlu Can'ın doğumuna çağırır. Üstelik hem Sedat hem de Can ile yakınlık kurmasına izin verir. Aynı mahallede yaşayan ancak konuşmayan baba kızın arasındaki uçurum aile içinde her zaman hissedilir. Ancak aralarında yaşananları ne Aysel ne de babası İmadettin Bey romanın sonuna dek kimseye anlatmaz. Aysel, Sedat ile daha yakın olabilmek, rahat iletişim kurabilmek için geçmişini anlatmaya karar verdiğinde gerçekler ortaya çıkar.

Mahallede sürekli duyulmaya başlanan guguk sesi roman kişilerinin de merak konusu olur. Can bu sesi duydukça kötü bir şey olacağını hisseder. Babası ve dedesiyle de bu düşüncesini paylaşır. Aysel ise bu hususta meraklı değil endişelidir. Zira guguk kuşu sesinin nereden geldiğini hemen tahmin eder. Yaşadığı semtte üç ay önce karşılaştığı Necati'yi güçlkle tanıyan Aysel o günden beri korkularıyla başa çıkmaya çabalar. Guguk kuşu sesi zamanında Aysel'i halasının evinden çağırarak için Necati'nin kullandığı bir şeydir. Özellikle geceleri öten guguk kuşu romandaki uğursuz bir bildiri gibi nitelendirilebilir. Bu ses duyulduğunda herkes susar. Geçmişten gelen eski dost Necati artık saç sakalı karışmış bir deli gibi sokaklarda gezen alkolik biridir. Aysel'in babası bu meczup, guguk sesi çıkaran adam için zararsız nitelmesini yapar. Kendi halinde bir adam olarak görür onu: "Zararı dokunacak biri değil. Konuşmasından

belli. Belli ki az çok görmüş geçirmiş bir adam. Sonradan düşmüş. Dünya böyledir, iyi tutunamadın mı düşersin. Nereye kadar? Renkli ispiroya kadar ya da başka bir yere kadar” (Timuçin 1980: 58). İmadettin Bey her gün sesini duyduğu bazen de karşılaşıp para verdiği ancak kim olduğunu bilmediği Necati'nin tutunamayan biri olduğunu vurgular. Bu açıklama Sedat'ı düşündürse de Can'ı asla ikna etmez.

Can, onun mahalleye gelmesi ve guguk kuşu gibi ötmesiyle herkesin huzurunun bozulduğunu düşünür. Matematikte kötü oluşunu bile guguk kuşuna bağlar: “Matematik dert oldu başıma. Matematikten kalmayabilirdim ama kaldım işte. Neden bilmem, iyi gitmeyen bir şeyler var. Bir ilgisizlik gibi, bir kopmuşluk gibi; kötü bir kuş sesi gibi bir şeyler” (Timuçin 1980: 30-31). İlgisizlik ve kopmuşluk vurgusu bu bağlamda önemlidir. Zira Can, annesinin hem kendisine hem de babasına uzaklığından yakındır. Bir akşam babasıyla birlikte dedesinin evine tuttıkları balığı yemeğe giden Can olta takımını dedesine göstermek için kendi evlerine döner. Ancak karanlıkta evlerinden çıkan yabancı bir adam görür. Endişe ve korkuyla annesine bakar ancak Aysel'in doğal tavırları ve konuyu kapatışı Can'ı daha da ürkütür.

Romanda felaketin habercisi konumunda yer alan guguk kuşu herkesi rahatsız eder. Aysel ile Sedat'ın evlilik yıldönümünde aile hazırlık yaparken guguk kuşunun sesi duyulur, herkes sessizliğe bürünür:

Aysel önüne baktı. Dışarıdan yağmur şırıltıları geliyordu. Birden her şey değişmişti, böylece bir an için oluşturdukları yapay kendilerinden bir anda gerçek kendilerine döndüler. Bir an için araladıkları o sıkıcı hava bütün ağırlığıyla yeniden koyuldu. Üçü de bir şeylerin dönüşmez bir biçimde değiştiğini görüyor, üçü de bu değişikliğin önüne geçmek için bir şey yapmıyor ya da yapamıyordu (Timuçin 1980: 76).

Can, annesi ve bu adam arasında bir şeyler olduğunu hissederek ancak anlamlandıramaz. Aysel duyduğu ses ile her seferinde geçmişinin karanlığından korksa da Sedat bu sesin sahibini tanımadığı ve Aysel'in geçmişine dair gerçekleri henüz bilmediği için bu kuşu sadece rahatsız edici bulur.

Gece Gelen Eski Dost'ta romanın sonuna dair birçok sezdirme unsuru kullanılır. Aysel ve Sedat'ın evinde duvarda asılı duran tüfek ya da herkesin bir şey olacaktı gibi tedirgin durması buna örnek gösterilebilir. Ayrıca, roman boyunca duyulan guguk kuşu sesi de bir sezdirme unsuru olarak arka planda yerini alır. Romanın sonunda Necati'nin guguk kuşu gibi ötüşünde; “[b]u akşam olacak” (Timuçin 1980: 123) demesi de okura romanın sonunda endişelenilen ve akla gelen felaketin gerçekleşeceği sinyalini verir. Ayrıca Aysel'in romanın başında, geçmişine ilgili bir şey konuşmak istemediğini, huzurunu kaçırarak tek bir kişiye bile tahammülünün olmadığını söylemesi okura bir ipucu niteliğindedir:

Geriye dönmeyi düşünmüyorum. Bir şeyi yeniden yaşamayı düşünmüyorum. O sevimsiz duyguları yeniden yaşamayı düşünmüyorum. Şimdi iyiyim ve iyiliğini şu ya da bu nedenle bozmak isteyecek birini tek kurşunla yere serebilirim. Yaparım bunu. Yaparım ve kılım kıpırdamaz (Timuçin 1980: 35).

Aysel evliliğinin ve ailesinin huzurunu kaçırarak en ufak düşünceye bile dayanamaz. Sevdiklerine ve kendisine zarar verecek birini “kurşunla” yok edebileceğini belir-

ten Aysel romanın sonuna bir atıfta bulunur. Böylelikle duvardaki tüfeğin romandaki işlevi belli olur.

Necati'nin mahalleye gelişi Aysel'i oldukça tedirgin eder. Geçmişle yüzleşmek zorunda kalan Aysel alkolik bir delinin kendine ve ailesine zarar verebileceğinden emindir. Üstelik Necati, Aysel evde yalnız kaldığı akşamlarda eve gelip onunla konuşmak hatta yakınlaşmak ister. Bu durum neticesinde Aysel artık kendisini bir şeyler yapmak zorunda hisseder. Aysel'e göre Necati ölmelidir. Zaten geçmişte de şiirlerini aşağılayıp onu yalnız bırakarak Necati'nin bir bakıma kendisi tarafından öldürüldüğüne inanır. Bu bağlamda Necati'nin gerçek anlamda ölmesi ve bu işi de Aysel'in kendisinin üstlenmesi gerektiğini düşünür. Ancak bu şekilde kendisinin huzura kavuşacağına inanır:

Onun ölümünü ben yüklenmeliyim. Ona bir hiç olduğunu ben öğrettim, ben gösterdim. Ölümünü de ben yüklenmeliyim. Benimle karşılaşmasa belki de ölmeyecekti. Dünyaya zarar verirken dünyaya yarar getirdiğini sanacaktı. Hiç değilse daha geç, daha yavaş, daha yumuşak bir ölümle ölecekti. Artık yaşamıyor, yalnızca acı çekiyor. Bundan böyle daha da zararlı olabilir. Yanılmıyorum, ölümü benden oldu. Onu çok sevdiği kötü şiirlerinden bile kopardım. Ben olmasaydım ölmeyecekti belki de. Ölmesi gerekirken ölmeyecekti. Şimdi ölmesi gerekiyor. Ölü zaten. Onun için en doğrusu benim elimle ölmek. Gerekli bir iş bu, onun açısından da benim açımdan da. Ayrıca, benim açımdan, bir sorumluluğun yerine getirilmesidir. Elbette, daha iyisi, en iyisi kendini öldürmesi. Kendine iyilik etmek istiyorsan öldür kendini, demeliyim ona. Yoksa, onu kendi elimle öldürmeliyim (Timuçin 1980: 117).

Aysel Necati'yi öldürmeye karardır. Üstelik bunu kendisine görev edinir. Necati'nin ölümünün sadece Aysel için değil kendisi için de bir kurtuluş olacağı vurgulanır. Necati bir kaybeden olarak geçmişten gelmiştir ve Aysel onun kendisi için bir tehdit olacağını farkındadır. Kapatılmayan bir defter yahut görülmeyen bir hesap gibi ortaya çıkan Necati Aysel'in evliliği, ailesi ve hayatı için bir tehlike haline gelir. Üstelik Necati'nin bu hayatta bir yerinin, bir amacının olmadığını düşünen Aysel onun adına da ölümün en mantıklı seçim olacağını vurgular. Bu bağlamda bir adım daha öteye giderek Necati'nin ölümünün bir seçenek değil aslında bir zorunluluk olduğunu düşünür. Bu düşüncesini uygulamaya geçirmeye kararlı olan Aysel, Necati'yi gördüğü ilk an planladığı gibi onu öldürmeye çalışacaktır.

Sedat ve Can Aysel'in babasına ziyarete gittiğinde Aysel evin ışıklarını kapatır ve Necati'yi beklemeye başlar. Farkında olmadan ölümüne gelen Necati ise Aysel'le yakınlaşmanın peşine düşer. Necati Aysel ile tartıştığında zaman zaman gördüğü sanrılı imgeyi karşısında bulur. Necati'nin gördüğü sekiz kulaklı, ağzından alevler çıkan canavar onu delirtir. Hem Aysel hem de bu canavar ile baş etmeye çalışan Necati çaresizlikle sağa sola saldırır ve elindeki bıçağı savurur. Bu sırada Aysel'in kendisinden istediği şeyi duyduğunda ise çıldırır. Aysel, Necati'nin kendisini öldürmesini ister. Ölmesinin hem kendisi hem de Aysel için en iyisi olacağını açıklar. Necati elbette bunu kabul etmeyerek Aysel'e saldırdığında ise romanın henüz ilk sayfalarında avda kullanılmak üzere duvara asılmış olan tüfek Aysel'in elinde ateş alır. İki el silah sesi duyulur. Bir anlamda av için kullanılması planlanan silah görevini yapmış olur ve guguk kuşu yere düşer. Necati'nin son sözleri: "Biletler hazırda... pasaportlar da" (Timuçin

1980: 128) şeklinde olur. Aysel yaşadığı şokla evden telaşla çıkar ve nereye gittiğini bilmeden sokakta koşar. Romanın sonunda Aysel babasının evine gider. Bu durum, okurun Aysel'in zor anında babasına sığınması yönünde yorum yapmasına yol açabilir. Ancak romanın son satırlarında Aysel'in oraya sadece Sedat'ı almak için mecburen gittiği vurgulanır. Bu durumda Aysel'in zor anında babasına değil de eşi Sedat'a sığınmasına dikkat çekilir.

Romanın sonunun böyle kısa tutulması ve okurun merakta bırakılması roman yazarının bir tercihi olarak yorumlanabilir. Necati'nin ölüp ölmediği, Aysel'in tutuklanıp tutuklanmadığı ve bu olayın Aysel'in Sedat'la, Can'la yahut babası İmadettin Bey'le ilişkisine nasıl yansıdığı okurda bir merak oluşturur. Ancak romanın devamının gelmemesi ve sonunun bu şekilde bitmesi romanın bütünlüğü bakımından bir eksiklik olarak yorumlanmaya elverişlidir. Romanın sonunda okur birçok soruyla başbaşa bırakılır.

Sonuç

Gece Gelen Eski Dost romanı bir aileye, aşk, sevgi ve bağlılık kavramları çerçevesinde yaklaşır. Romanda aslında tabiat olarak birbirinden çok farklı iki kişinin, evliliği bir sığınak olarak görmeleri ve birbirlerine tutunmaları anlatılır. Dar zamanların sevmeye ve sevişmeye izin vermediği bir dünyada hızlı ve yüzeysel sevmelerin insanları nasıl yıpratmıştı Aysel ve Sedat üzerinden değinilir. Aysel ve Sedat'ın tanıştıktan kısa bir süre sonra evlenmeleri ve oğulları Can'ın doğumuyla tamamlanan bu ailede ikili ilişkiler uzlaşma ve çatışma ekseninde okura sunulur. Romana ismini veren gece gelen eski dost ise Aysel'in gençlik aşkı Necati'dir. Necati'nin romandaki işlevi ise geçmişe gömüldüğü düşünülen ancak kapatılmayan defterlerin, yapılan hataların insanın elbet bir gün karşısına çıkacağını sembolize etmesidir. Geçmişle hesaplaşmaların, pişmanlıkların, keşkelerin ve memnuniyetlerin sorgulandığı romanda aile içi ilişki ağına detaylıca yer verilir. Aysel Sedat'tan geçmişini saklarken, Sedat da gizlice Aysel'i aldatmaya başlar. Aysel ile Sedat her ne kadar sevgilerini ve evliliklerini sürdürmek isteseler de bunu susarak elde edemeyeceklerini anlarlar. Romanda ikili ilişkilerde iletişim eksikliğinin doğurabileceği sorunlara değinilir. Aşk ve güzellik kavramları çerçevesinde Aysel ve Selma hakkında estetik bir değerlendirmeye giden Sedat estetik biliminin detaylarından olan güzellik ve doğallığı karşılaştırır. Aile kavramının altını ise eş, anne, baba, oğul ve kız çocuğu olabilme yetileriyle değerlendirir. Aile içerisindeki ilişkileri uzlaşma ve çatışmalar ekseninde okuruna aktaran yazar romanında kişilerin aile ilişkileri hususunda farklı görüşlerine de yer verir. Aysel'in eşi Sedat'la, oğlu Can'la ve artık ilişkilerinin koptuğunu ifade ettiği İmadettin Bey'le ilişkisinde yaşadığı sorunlar ve bulduğu çözümler onun psikolojik tavrı ile okura sunulur. Romanın sonunda geçmişle yüzleşen Aysel'in geçmişini yok etme hedefi terk ettiği eski aşkı Necati'yi silahla vurmasıyla gerçekleşir. Necati'nin sokaklarda guguk kuşu sesi çıkararak gezmesi ve romanın sonunda av tüfeği ile vurulması ise oldukça dikkat çekicidir. Aysel romanın başından beri içindeki huzursuzluğu önce karşısında bulmuş sonra da ona son vermiştir. Gece Gelen Eski Dost, kadın-erkek ilişkileri temelinde aile kavramını ele alan ve çatışmalara dayanan bir eser olarak olayların yanı sıra roman kişilerinin psikolojilerini de okura ayrıntılarıyla sunan bir eserdir.

KAYNAKÇA

Ciravođlu, Öner, (1980), “*Gece Gelen Eski Dost Üzerine Afşar Timuçin’e Sorular*”, Yazko Edebiyat, S.2, C.1,87-89.

Timuçin, Afşar, (1980), *Gece Gelen Eski Dost*, İstanbul: Yazko Yayınları.

Timuçin, Afşar, (2019), *Edebiyat Estetiđi*, İstanbul: Bulut Yayınları.

Extended Abstract

Afşar Timuçin's novel *Gece Gelen Eski Dost*, published in 1980, particularly focuses on love, affection, marriage and family relationships. The main characters of the novel are Aysel, Sedat, their son Can, and Aysel's father İmadettin Bey. From the beginning of the novel, the existence of a big problem from the past is hinted at. This problem is the other character who will later join the novel, Necati. Necati is Aysel's ex-lover whom she left in her youth. Also, Selma becomes a part of the characters of the novel when Sedat cheats on Aysel. In the novel, where reckoning with the past, regrets, regrets and good things are questioned, family relationships are given detailed attention. In the novel, where mother-son, father-son and father-daughter relationships as well as problems between spouses are questioned, lack of communication and prejudice are criticized. In the novel, where psychological analyses are made as well as physiological descriptions are made in detail, it is believed that the examination of aesthetic understanding in the context of male-female relationships stems from the author's interest in aesthetic science. In their marriage, which they describe as a solid shelter, all Aysel and Sedat seek is serenity and calmness. They have never regretted this marriage that happened so suddenly. Although Aysel and Sedat want to continue their love and marriage, they realize that they cannot achieve this by remaining silent. For Sedat, who sees Aysel as a closed box, speaking up, pouring out his heart and communicating with Sedat and his son will solve many problems. Here, it is particularly emphasized that love is fragile and cannot be repaired when broken. In the novel, the difficulty and even impossibility of loving and making love in a fast-moving world, in the urgent rush of life and in tight times is emphasized. Aysel and Sedat complain about not being able to fully experience their love by saying, "We don't have time." The narrator examines the problems of love, marriage and time through this husband and wife. Selma, who has just come to Sedat's workplace to work, impresses Sedat with her naturalness. Selma's naturalness is presented as the most important feature that makes her beautiful and impressive. This view, presented as an aesthetic point of view, is evidence that Sedat's thoughts on beauty are fundamentally based on naturalness. What is striking here is the questioning of the aesthetic point of view. The novelist's close interest in the science of aesthetics can be shown as a reason for this. The novel *Gece Gelen Eski Dost*, which presents the psychological and intellectual conflicts of a family, focuses on different approaches to human relations. In the novel, which presents the love, respect, understanding within the family and the conflict created by the approaches to events based on generation gaps, the family members manage to come together again in the end, even though they are estranged from each other. Especially the thoughts and experiences of Can, the youngest member of the family, are presented to the reader in detail. In addition, when Aysel decides to tell Sedat about her past in order to solve the communication problem between them, a surprise awaits the reader in the novel. With Aysel opening up to Sedat, the reader learns the reason for the constant cuckoo sound heard in the background of the novel. The cuckoo sound that is constantly heard in the neighborhood also becomes a subject of curiosity for the characters in the novel. Aysel is not curious about this issue but worried. Because she immediately guesses where the cuckoo sound is coming from. Aysel, who barely recognizes Necati when she met him three months ago in the neighborhood where she lives, has been trying to cope with her fears since that day. The sound of the cuckoo is something Necati used to call

Aysel from her aunt's house. Especially the cuckoo that sang at night can be described as an ominous notification in the novel. At the end of the novel, Aysel confronts her past and her goal of destroying it is realized by shooting her ex-lover Necati, whom she abandoned. It is quite remarkable that Necati walks the streets making the sound of a cuckoo bird and is shot with a shotgun at the end of the novel. Gece Gelen Eski Dost is a novel that deals with the concept of family on the basis of male and female relations and is based on conflicts, presenting the psychology of the characters as well as the events to the reader in detail.

Etik Kurul İzni

Bu çalışma için etik kurul izni gerekmemektedir. Yaşayan hiçbir canlı (insan ve hayvan) üzerinde araştırma yapılmamıştır. Makale edebiyat sahasına aittir.

Çatışma Beyanı

Makalenin yazarı, bu çalışma ile ilgili herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile arasında mali çıkar çatışması bulunmadığını beyan eder.

Destek ve Teşekkür

Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Ethics Committee Permission

Ethics committee permission is not required for this study. No research has been conducted on any living creature (human and animal). The article belongs to the field of literature.

Deconfliction Statement

The author of the article declares that there is no conflict of financial interest between him and any institution, organization, person related to this study.

Support and Thanks

Support was not received from any institution or organization in the study.

